

De auteur van de studie van deze week (in het lesboekje) brengt het fundament van de kerkorganisatie in herinnering: een lichaam met vele leden, met een specifieke eigenheid en verschillende taken, maar met één enkel hoofd: Jezus Christus. Paradoxaal genoeg wordt deze Jezus in de Bijbel voorgesteld zowel als leider als dienaar (Mat 20:28)

In deze studie willen we ons toespitsen op een redevoering van Jezus die ingeleid wordt door de vraag van de discipelen wie de grootste zal zijn, en die eenmaal wordt onderbroken door een vraag van Petrus: "Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken?"

1. De context van Matteüs 18

Elke evangelienschrijver vertelt op eigen manier over het leven en de dood van Jezus. Dit leidt tot interessante verschillen tussen de vier verhalen.

Samen overleggen

1. Waar komen die **verschillen** vandaan tussen de vier teksten over eenzelfde levensverhaal?
2. Is er een evangelie dat **'echter'** is dan de andere?

Ieder evangelie is een getuigenis over de ontmoeting van de schrijver met Jezus, en van de ingrijpende veranderingen die plaatsvonden door dat contact met Christus. De **'waarheid'**, eigen aan ieder evangelie, is daar het resultaat van. Vergeet hierbij niet wat de Hebreeuwse betekenis is van het woord 'waarheid' (EMETH): niet het tegenovergestelde van 'wat fout is', maar vastheid, trouw, echtheid in een relatie waarbij men vast kan rekenen op elkaar.

Om de tekst goed te begrijpen moeten we ons eerst proberen te identificeren met de auteur, zijn tijd, zijn leven, zijn persoonlijkheid, zijn manier van spreken en schrijven.

Jaren geleden verscheen er een artikel in 'Ministry' (een magazine voor onze predikanten wereldwijd) met als titel 'The Bible, a codebook or a casebook?'. Daarin werd deze vraag gesteld: moet de hele Bijbel gezien worden als een lijst met wetten en voorschriften die tot in de kleinste letter moeten toegepast worden, of eerder als een verzameling van verschillende levensverhalen die kunnen dienen als gids tot bezinning en hulp bij de beslissingen die we moeten nemen?

Laten we het verhaal eens overlopen en enkele betekenisvolle elementen onderstrepen.

2. Dader en slachtoffer

"Als een van je broeders of zusters tegen je zondigt, moet je die daarover onder vier ogen aanspreken. Als ze luisteren, dan heb je ze voor de gemeente behouden. ¹⁶Luisteren ze niet, neem dan een of twee anderen mee, zodat de zaak zijn beslag krijgt dankzij de verklaring van ten minste twee getuigen. ¹⁷Als ze naar hen niet luisteren, leg het dan voor aan de gemeente. Weigeren ze ook naar de gemeente te luisteren, behandel hen dan zoals je een heiden of een tollenaar behandelt. ¹⁸Ik verzeker jullie: al wat jullie op aarde bindend verklaren zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat jullie op aarde ontbinden zal ook in de hemel ontbonden zijn." "Mat 18:15-18

Samen overleggen

1. Welke belangrijke lessen leer je uit dit tekstgedeelte?
2. Wie is volgens jou de eerste betrokkene? Hij of zij die in fout is, het slachtoffer, de kerk?

Matteüs vertelt Jezus' verhaal een hele tijd na zijn lijden, dood en opstanding. Hij weet dus wat Jezus' houding was t.a.v. zijn boosdoeners, en dit *tot het einde toe*.

Hoofdstuk 18 komt net voor Jezus' opgang naar Jeruzalem om het Paasfeest te vieren (19:1), tussen de tweede en derde aankondiging van zijn terechtstelling (20:17-19)

Matteüs weet heel goed hoe Jezus omging met tollenaars. Hij zat met hen aan tafel, werd hun vriend, en koos zelfs een tollenaar als discipel, Matteüs zelf, onze evangelist.

Tenslotte nog dit: Matteüs heeft het over iemand die slachtoffer is en die zich afvraagt hoe hij zich moet opstellen t.a.v. de persoon die hem of haar kwaad berokkend heeft, zoals Jezus deed tot het einde toe. Het feit dat Matteüs antwoordt vertrekkend van zijn eigen ervaring met Jezus opent voor ons deuren die ons helpen om Jezus' boodschap beter te begrijpen.

Vers 17 wordt vaak gebruikt in het kader van kerkelijke tucht. Is dat echter wel de bedoeling van de tekst?

"...behandel hen dan zoals je een heiden behandelt..." Het woord 'heiden (in het Grieks: etnisch)

slaat op de volken, zonder speciale religieuze bijklank: de natie Israël, de niet joodse volken, bekeerde heiden-christenen... Dat is ook het woord dat Matteüs gebruikt bij de grote zendingsopdracht die Jezus geeft aan zijn discipelen voor hij hen zou verlaten (Mat. 28:19): "Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest" Een uitnodiging tot tuchtmaatregelen?

"...behandel hen dan zoals je een tollenaar behandelt..." krijgt een heel andere klank bij Matteüs: behandel hem of haar zoals Jezus mij heeft behandeld! Iemand die Jezus roept om tot hem te komen, wat ook zijn of haar verleden is, een 'dader' voor wie Jezus bidt, zelfs aan het kruis: "Vergeef het hem, Vader, want hij weet niet wat hij doet." Laat onze houding tot een kwaaddoener zijn wat Jezus' houding is t.a.v. ons. Alles, behalve uitsluiten!

Samen overleggen

1. Wat is jouw reactie op Matteüs' getuigenis?
2. Wat is het verschil tussen het verslag van een klerk of griffier en de enquête van een journalist (wat meer overeenkomt met Lucas, die de gebeurtenissen niet zelf heeft meegemaakt en die dus onderzoek moet doen om zijn evangelie te kunnen schrijven)?
3. Denk je dat dit Schriftgedeelte vooral gaat over de houding die een gemeenschap moet aannemen?

3. Voor wie is Jezus' boodschap bedoeld?

Dit Schriftgedeelte is zeker niet uitsluitend bedoeld voor de gemeenschap.

In hoofdstuk 18 komt het woord 'jij' 20 keer voor en 'jullie' slechts 9 keer, waarvan 5 keer in de uitdrukking 'ik verzeker jullie'.

Het gaat hoofdzakelijk over de relaties van het slachtoffer: 4 werkwoorden staan in de imperatief enkelvoud (v. 8,9), één enkel in de imperatief meervoud (v. 10), vervolgens weer 4 in het enkelvoud (v. 15-17). Het is dus niet de gemeenschap die geviseerd wordt...

Het is duidelijk dat Jezus zich richt tot de persoon die slachtoffer geworden is van een fout. Hij reikt hem een manier aan om een gebroken relatie te herstellen: "Als een van je broeders of zusters tegen je zondigt, moet je die daarover onder vier ogen aanspreken. Als ze luisteren, dan heb je ze voor de gemeente behouden. (lett.: dan heb je je broeder gewonnen)." (Mat 18:15)

Het gaat niet over apostasie of afwijkend geloof, wel over concrete relationele problemen. Het doel is niet om te straffen, maar om een parcours van vergiffenis te gaan met het doel je broeder of zuster weer te winnen!

Samen overleggen

1. Heb jij de indruk dat Jezus het heeft over problemen in de gemeente die kunnen uitmonden in censuur of uitsluiting? Zie je elders in het evangelie een dergelijke houding bij Jezus? Of gaat het eerder over een conflict tussen twee mensen, waarbij de hulp van de gemeente kan ingeroepen worden in allertaatste instantie?
2. Wat wil Jezus bereiken? Een oordeel dat aantoonde wie schuldig is en dus gestraft moet worden? Of verzoening?

4. Jezus' stappenplan

Vers 15: In tegenstelling tot Lucas spreekt Matteüs niet over het berouw van wie in fout is als beoogde doel. Soms kan een slachtoffer daar lang op wachten... Je houdt er beter rekening mee dat de kwaaddoener misschien niets wil horen (het Griekse woord luisteren betekent 'niet doof zijn'). Toch blijft hij je broeder. Wees zelf niet de oorzaak van een relatiebreuk met hem.

Vers 16: "Luisteren ze niet, neem dan een of twee anderen mee, zodat de zaak zijn beslag krijgt dankzij de verklaring van ten minste twee getuigen." Een of twee getuigen meenemen maakt het mogelijk om na te gaan of er wel degelijk sprake is van een fout: allemaal hebben we wel blinde vlekken, verschillend van persoon tot persoon. Daarom is het belangrijk om met twee of drie te zijn; dit kan een modererend effect hebben en ook meer gewicht geven aan de boodschap die moet doorgegeven worden.

Vers 17 a: "Als ze naar hen niet luisteren, leg het dan voor aan de gemeente..." Hier wordt het woord *ecclesia* gebruikt, en wel voor de tweede en laatste keer bij Matteüs (een eerste keer wanneer Jezus zegt tot Petrus 'op deze rots zal ik mijn kerk bouwen'). In Jezus' tijd bestond er nog geen georganiseerde kerk zoals later in het boek Handelingen of de brieven.

Er waren wel kleine gemeenschappen, gekenmerkt door warme relaties in broederliefde. Wanneer iemand in de fout is gegaan, dan is er het verlangen om die deugddoende relaties weer te vinden. De tekst geeft niets aan m.b.t. eventuele acties die de gemeenschap zou moeten ondernemen.

Vers 17b: "Weigeren ze ook naar de gemeente te luisteren, behandel hen dan zoals je een heiden of een tollenaar behandelt." Dit is de laatste poging. Ook hier komt de fout niet ter sprake: Behandel hem dan zoals ik hem heb behandeld, iemand die ik roep om tot mij te komen wat ook zijn verleden is. Iemand die kwaad deed maar voor wie ik zal bidden tot aan het kruis: "Vader vergeef het hem, want hij weet niet wat hij doet." Laat hem voor u zijn wat hij voor Jezus was en is: alles, behalve iemand die moet verstoten worden! Als je echter alles hebt geprobeerd om de relatie te herstellen, dan komt het punt om de hele zaak aan God toe te vertrouwen.

Samen overleggen

1. Denk je niet dat wij bij een conflict al te vaak de eerste etappes overslaan en te snel achter de rug van de betrokkene met anderen gaan praten?
2. Denk je dat dit stappenplan dat Jezus voorstelt nuttig kan zijn?

5. De kracht van vergiffenis

Verzen 18,21,22: "Ik verzeker jullie: al wat jullie op aarde bindend verklaren zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat jullie op aarde ontbinden zal ook in de hemel ontbonden zijn. ... ²¹Daarop kwam Petrus bij hem staan en vroeg: 'Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?' ²²Jezus antwoordde: 'Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven.'"

Jezus insisteert: "Ik verzeker jullie" (NBG: voorwaar ik zeg u). Het Griekse werkwoord vergeving schenken betekent: losmaken, loslaten, bevrijden. Nergens in het N.T. vind je de uitdrukking 'bevrijden van een fout'. We staan ver af van het berekenen en evalueren van een fout die begaan of ondergaan werd om de boete te kunnen bepalen. Het gaat over de macht die we allemaal hebben in het kader van onze intermenselijke betrekkingen: haat en rancune loslaten, die oude koeien achterlaten die we soms al zo lang meezeulen en die in de eerste plaats ons eigen leven kapotmaken. God wil daar niets aan toevoegen! Maar als wij blijven 'vastbinden', als we zelf 'vastgebonden' blijven aan wie ons kwaad berokkende, dan oefent God geen druk uit en wacht op het geschikte moment...

In vers 21 herhaalt Petrus Jezus' woorden uit vers 15:

15 "Als een van je broeders of zusters tegen je zondigt, moet je die daarover onder vier ogen aanspreken. Als ze luisteren, dan heb je ze gewonnen."

21 "Daarop kwam Petrus bij hem staan en vroeg: 'Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving (loslating) schenken? Tot zevenmaal toe?'"

Het gebruikte werkwoord is niet hetzelfde als in vers 18, maar heeft ongeveer dezelfde betekenis (loslaten).

Samen overleggen

1. Wat vind je verrassend in Jezus' antwoord op de vraag van Petrus?
2. Wat blijft je bij als belangrijkste les uit deze studie?

Jezus' onderricht leert ons niet om uit te sluiten, maar integendeel alles te doen wat we kunnen om gebroken relaties te herstellen.

Deze studie is sterk geïnspireerd door het mooie boek van Lytta Basset: Le pouvoir de pardonner. (De macht om te vergeven.)